

3 посібника:

Комп'ютерні інноваційні технології в перекладацькій та перекладознавчій діяльності / Навчальний посібник.
С.Б. Фокін. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2019 – 254 с.

5.1. Функції текстових редакторів, корисні у практиці перекладу

Якщо в вісімдесяти-дев'яності роки ХХ століття набір тексту на комп'ютері розглядався як альтернатива друкарської машинки, нинішні текстові редактори оснащено широкими можливостями автоматизації часто повторюваних дій, одночасного виконання різних функцій, паралельної роботи з декількома документами та програмами, новітніми знаряддями захисту й відновлення інформації, інтеграції до текстових документів функцій інших програм тощо. Зупинимось докладніше на тих засобах, що безпосередньо корисні в роботі перекладача.

Налаштування автоматичного створення резервних копій. У разі випадкового видалення або псування робочого файлу користувач може відновити дані передостанньої збереженої версії документа. Налаштування директорії, в якій зберігаються резервні копії, знаходяться у таких вкладках:

для LibreOffice: Tools – Options – LibreOffice – Paths

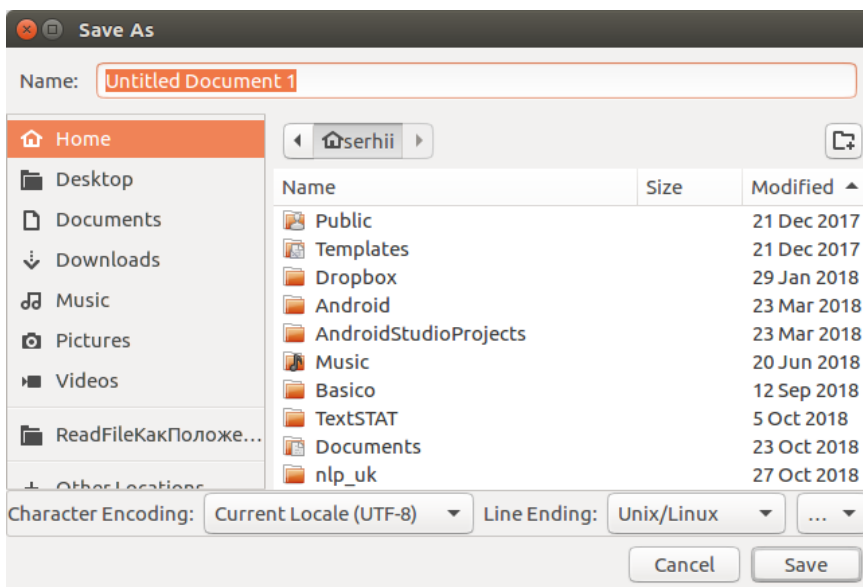
для Microsoft Word: Options – Advanced – Create Backup Copy

Інколи опція збереження резервних копій у текстовому редакторі є обраною за замовчуванням, тому навіть якщо користувач попередньо не здійснив налаштування резервного збереження копій, у разі втрати даних рекомендуємо перевірити, чи обрана певна директорія, в якій автоматично зберігається попередня версія файлу, оскільки існують шанси знайти в ній загублені дані.

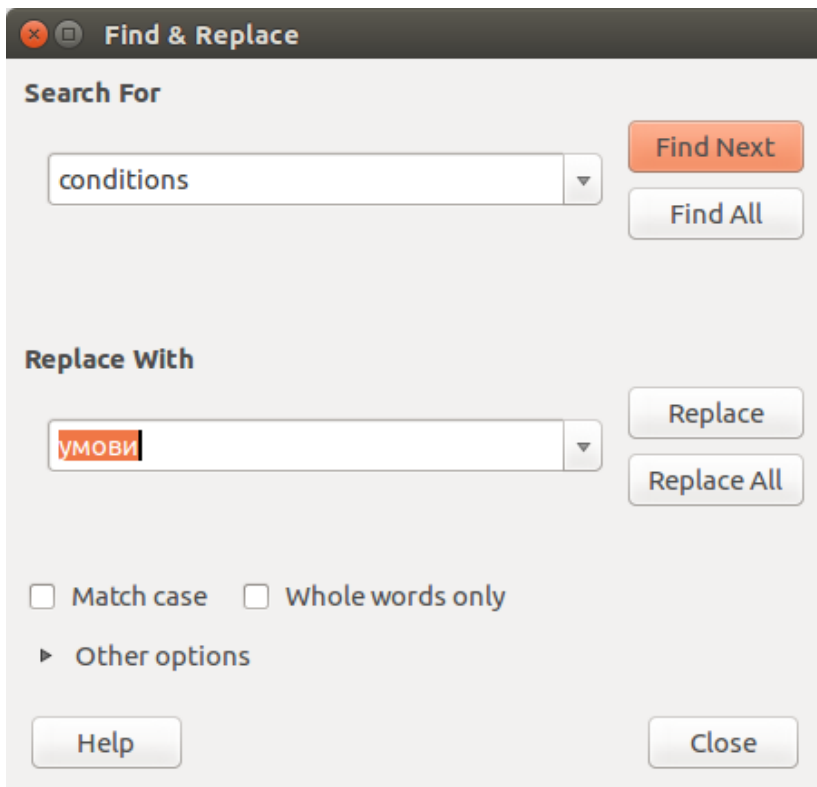
Збереження текстового файлу у різних форматах і системах кодування символів. Хоча зазначена можливість знайома більшості сучасним користувачам, наголосимо на тому, що текстові редактори дозволяють зберігати файли у форматах

doc, docx, rtf, odt, txt, pdf, html, xml та інш. Обрати формат можна у діалоговому вікні, що викликається функцією “Зберегти як...”.

У роботі з сучасними текстовими редакторами, такими як *Libre Office* та *Microsoft Word*, потреба зміни й налаштування кодування виникає рідко. Однак у разі необхідності збереження текстів у форматі простого тексту *txt*, а також у форматі субтитрів *srt* інколи доводиться змінювати кодування тексту для того, щоб він коректно прочитувався в інших програмах. Практика показує, що латинські літери з діакритичними позначками правильно прочитуються у форматі *UTF-8*, в якому можуть коректно відобразитися і кириличні символи, якщо ж ні – для кириличних символів рекомендуємо скористатися кодуванням *Unicode Big Endian* або *ANSI*. У форматі *UTF-16* на символи виділяється вдвічі більше пам'яті, отже, він є більш універсальним, однак для його підтримки в відповідному середовищі необхідно попередньо обрати це кодування в налаштуваннях операційної системи. У текстових редакторах кодування може бути обране під час збереження файлу у форматі *txt*:

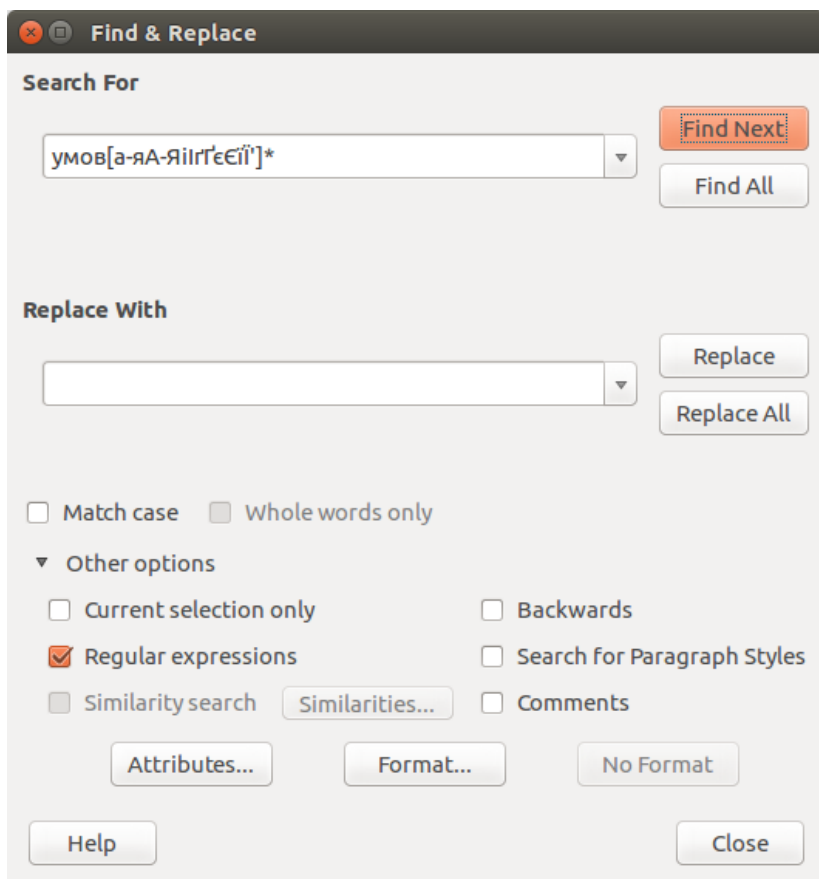
Функція пошуку і глобальної заміни у текстових редакторах. Переважна більшість перекладачів широко використовує практично універсальну операцію, єдину для різних програм і навіть поширених операційних систем для комп'ютерів, а саме, наскрізний пошук у файлі, текстовому документі, що найчастіше викликається сполученням клавіш *Ctrl+F*. Однак меншість перекладачів знає про нюанси додаткових параметрів пошуку, що можуть прислужитися у їхній роботі.

По-перше, за допомогою використання функції глобальної заміни, можна автоматично перекласти часто повторювані терміни, словосполучення. Операція глобальної автозаміни викликається сполученням клавіш *Ctrl+H*.

У той самий час актуальним буває використання і маски пошуку. Маска пошуку відповідає не конкретному заданому сполученню символів, а в узагальненому вигляді відображує цілу

множину виразів. Якщо у пошукачі *Google* вираз умов* відповідатиме графічним словам: “умов”, “умова”, “умови”, “умовний”, “умовити”, “умовляти” і т.п., у текстових редакторах такі знаки як зірочка “*” і знак питання “?” не виступають байдужими символами. Для пошуку усіх графічних слів, що починаються зі сполучення символів “умов” необхідно скористатися регулярним виразом. У редакторі *Libre Office* відповідний запит можна реалізувати за допомогою такого виразу:

Порівняння двох версій текстового документа.

Надзвичайно корисною для перекладача функцією сучасних текстових редакторів є порівняння двох версій документа. Шляхом пошуку спільних та відмінних рис у двох текстах програма відображає ті зміни, які відбулися у наступній версії, в порівнянні з попередньою. У такий спосіб помітити зміни набагато легше, ніж шляхом суцільного перечитування обох текстів.

Libre Office: Edit – Track Changes – Compare Document

Microsoft Word: Review – Compare

Система контролю версій. Під час виконання масштабної роботи її доцільно розподіляти між декількома перекладачами. Розподіл не обов'язково відбувається послідовно, адже один перекладач може вичитувати, виправляти, вдосконалювати фрагменти, перекладені колегою. Якщо декілька користувачів вносять зміни до певного документа на власних комп'ютерах одночасно, під час збереження може виникнути конфлікт версій. Уникнути цього дозволяє система *GoogleDocs*: вона дозволяє відкривати й редагувати документ одночасно на декількох пристроях; внесені зміни практично миттєво відображаються на моніторах усіх активних користувачів.

Автоматичний розрахунок обсягу тексту. Часто необхідно розраховувати обсяг тексту, щоб оцінити масштаб роботи, кількість необхідного на неї часу, а також розрахувати її вартість. В Україні поширеною практикою є розрахунок сторінки у кількості знаків (1860 знаків з урахуванням пробілів дорівнює сторінці), у країнах Західної Європи прийнято вимірювати довжину тексту у кількості слововживань, відповідно, і тарифи послуг перекладача пропонуються по відношенню до кількості слововживань, а не знаків. Операцію розрахунку обсягу тексту або ж виділеного фрагмента тексту можна здійснити таким шляхом:

Tools – “Word count”

Окрім знання функціональної кнопки, перекладачеві необхідно зважати й на те, що поняття “слова” або, в цьому контексті “графічного слова”, теж не таке однозначне, отже, статистичний підрахунок може вестися по-різному. А від кількості

слів залежить гонорар перекладача. Оскільки не тільки пробіл, а й інші символи можуть вважатися роздільниками слів, наприклад, у програмі автоматизованого перекладу на основі електронної перекладацької пам'яті *Déjà Vu* також роздільником вважається апостроф, у той час як у програмі *Microsoft Word* серед роздільників фігурує також дефіс. Поза тим, у текстовому редакторі не вважаються словами сполучення цифр, оскільки вони не підлягають перекладу¹.

Переклад субтитрів за допомогою текстових редакторів. Сучасні субтитри характеризуються різноманітністю форматів. Розглянемо два найпоширеніших з них: *ass*, *srt*. Зазвичай субтитри до фільмів містяться в окремих файлах з розширеннями, що відповідають їхньому формату *ass* ("*Alpha Sub Stiation*"), формату *srt* ("*Sub Rip Text*"). Файли субтитрів можна відкривати, редагувати і перекладати за допомогою спеціалізованих програм, кожна з яких характеризується набором власних функцій і своєрідним інтерфейсом. Розглянемо наразі можливість перекладу з використанням текстових редакторів. Ось приклад формату *ass*:

Dialogue: 0,1:07:18.74,1:07:19.89,Default,,0,0,0,,Hi! How are you?

Dialogue: 0,1:07:20.34,1:07:21.41,Default,,0,0,0,,I'm fine, thanks!

Нижче наводимо також формат субтитрів *srt*:

1107
01:24:28,665 --> 01:24:30,064
Hi! How are you?

1108
01:24:31,145 --> 01:24:32,260
I'm fine, thanks!

¹Насправді числові дані доволі часто зазнають змін у перекладі з романських та германських мов на українську та навпаки: приміром, в українській мові, так само як і у французькій, російській, між розрядами цілих чисел прийнято ставити пробіл, в іспаномовних текстах — крапку, а в англomовних — кому; десяткові частки в англomовних текстах відокремлюються від цілої частини крапкою.

З технічного оформлення видно, що кожен субтитр складається з двох функціонально різних частин: часової розмітки та тексту субтитру. Перекладачі з досвідом можуть дещо змінювати й часову розмітку, однак варто робити це за допомогою спеціальних програм, які попереджають про перевантаження субтитрів знаками, надто дрібні інтервали, накладання одного субтитру на інший тощо. Під час перекладу змінюється переважно текстова частина. За умов збереження формату часової розмітки можна також редагувати час початку і закінчення субтитру. Наприклад, останній субтитр можна подовжити на півсекунди у такий спосіб:

01:24:31,145 --> 01:24:32,260

У разі зміни таймеру слід враховувати, щоб кінець субтитру не накладався на наступний субтитр, щоб витримувалися загальноприйняті вимоги до субтитрів: тривалість від 1 до 6 секунд, наявність мінімального часового інтервалу між субтитрами.

Під час перекладу слід дотримуватися таких принципів: субтитр не повинен перевищувати двох рядків; верхній рядок має бути коротшим, ніж нижчий; у рядку має міститися не більше 35-40 символів. Так може виглядати перекладений субтитр:

1107

01:24:28,665 --> 01:24:30,064

Вітаю! Як справи?

1108

01:24:31,145 --> 01:24:32,260

Дякую, усе гаразд.

Найпоширенішою системою кодування для кириличного алфавіту є *UTF-8*, однак у деяких програмах для коректного прочитання українських літер потрібно користуватися форматом *ANSI*. Кодування обирається на етапі відкривання або закриття файлу і діалоговому вікні, як, наприклад, у редакторі *TextEditor*:

Контроль якості перекладу за допомогою текстових редакторів. Сучасні текстові редактори оснащені знаряддями перевірки орфографії. Вимірювання обсягу тексту теж може

прислужитися перекладачеві: суттєві відхилення обсягу по відношенню до тексту оригіналу можуть свідчити про втрату певного фрагмента або інші похибки (зазвичай текст перекладу дещо довший за текст оригіналу). Окремі програми автоматичного перекладу безпосередньо вбудовуються в текстовий редактор. До таких, наприклад, належить *WordFast*, програма машинного перекладу на основі електронної перекладацької пам'яті.

Таким чином, сучасні текстові редактори, завдяки багатій функціональності і автоматизації численних дій (таких як збереження резервних копій, встановлення паролю, приведення у відповідність різних версій документа, розрахунок обсягу тексту), суттєво полегшують працю перекладача. Функції пошуку, глобальної автозаміни дозволяють знаходити не лише задане сполучення літер, а й цілу сукупність виразів водночас, виділяти їх обраним форматом. Це наближує текстові редактори до знарядь штучного інтелекту. Значно детальніше можливості пошуку представлено у програмах опрацювання корпусу (конкордансах).